

HAGYOMÁNYOS ÉS RENDHAGYÓ
MÓDSZEREK AZ OLASZ
MÚZEUMPEDAGÓGIÁBAN

2014

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönettel tartozom Viviana Lanzarini-nek, az SMA igazgatójának, hogy lehetőséget biztosított a bolognai kutatásra, Annalise Managlia és Umberto Mosetti mentoraimnak, akik segítettek a hospitálások szervezésében; Ambra Ancarini, Doretta Dardanelli, Maurizio Miramonti, Susanna Floro, Angela Conti, Tiziana Ferrioli, Elide Schiavazzi és Giuseppe Rivalta múzeumpedagógusoknak, akik rendkívül segítőkészen fogadtak és tapasztalataikkal segítették munkámat. Padovai részről pedig hálás lehetek mindenekelőtt Patrizia Manfrinnak, a Cooperativa di Nuovo Spazi-tól a látogatások koordinálásáért, Chiara Mauro-nak a szakmai tanácsokért, Patrizia Zamperlinnek, a Museo dell'Educazione kurátorának a szakirodalmak rendelkezésre bocsátásáért, s még rajtuk kívül számos olasz és magyar múzeumpedagógusnak és asszisztensnek, akik nélkül dolgozatom nem születhetett volna meg.

TARTALOMJEGYZÉK

Köszönetnyilvánítás.....	2
1. Bevezetés.....	5
A kutatás során használt módszerek.....	7
A dolgozat felépítése.....	8
2. A Sistema Museale d’Ateneo és a Centro di Ateneo per i Musei.....	8
3. Kiállítási koncepció és múzeumpedagógia.....	10
4. A Múzeumpedagógia módszerei.....	21
4.1. Tipológiai áttekintés.....	21
4.2. Esettanulmányok.....	23
4.2.1. EVOLUZIONE, „La VISTA di Darwin”(evolúció, „Darwin nézőpontjából”) - Museo di Geologia e Paleontologia, Padova.....	23
4.2.2. Minerali (Ásványok) - Museo di Mineralogia, Padova.....	24
4.2.3. I grandi viaggi e le scoperte... (A nagy földrajzi felfedezések) - Museo di Palazzo Poggi, Bologna.....	26
4.2.4. Lo studio del corpo umano =Az emberi test tanulmányozása) - Palazzo Poggi, Bologna.....	27
4.2.5.-4.2.6. Fossilizzazione (Fossilizáció) - Museo Geologico Giovanni Capellini, Bologna és Museo di Geologia e Paleontologia, Padova: összehasonlítás.....	29
4.2.7. Crescere nell’Italia di ieri – Laboratorio di calligrafia (Felnőni a régi Olaszországban-kalligráfiai műhelymunka) - Museo dell’Educazione, Padova.....	31
4.2.8. Visita Autunnale („Őszi látogatás”) -Orto Botanico, Bologna.....	33

4.2.9. Ricerca archeologica in Università: dallo scavo al Museo (Régészeti kutatások az egyetemen: az ásatás a Múzeumban) -Museo di Scienze Archeologiche e d'Arte, Padova.....	35
4.2.10. Caccia al tesoro- (Kincsvadászat) Museo di Zoologia, Bologna.....	36
4.3. A segédanyagok vizsgálata.....	37
5. Néhány példa a magyarországi hasznosításra.....	39
6. Összegzés, kitekintés.....	42
7. Irodalomjegyzék.....	43
Képek forrásai, mellékletek jegyzéke.....	45

1. BEVEZETÉS

„Hallottam és elfelejtettem.

Láttam és emlékszem rá.

Csinálom és megértettem.”

(kínai közmondás)

Kulturális örökségünk jelentős részét múzeumaink gyűjtötték, őrizték meg és dolgozták fel az évszázadok során. Küldetésük azonban nem teljesülhetne társadalmi szerepvállalás nélkül: egy közgyűjteménynek kötelessége nyitottnak lenni, kiállításokat rendezni, a feldolgozott anyagokat közkinccsé tenni, és tudományos, oktatási és nevelési céllal közvetíteni azokat.¹

A múzeumpedagógia jelentőségének és hasznosságának felismerése szerencsére már hazánkban is tetten érhető az utóbbi évtizedekben. A pályázati lehetőségek és a - sokszor a segítségükkel- megjelenő szakirodalmak növekvő száma is alátámasztani látszik ezt. A 2000-es évektől kezdve hazánkban is egyre jelentősebbek a témában megjelenő szakfolyóiratok, oktatási segédanyagok és segédletek², melyek közül néhány kifejezetten tanárok számára is iránymutató a tanév tervezésében.

Az utóbbi évekre jellemző továbbá, hogy „Lifelong learning” fogalmának és eszmeiségének elterjedésével az informális tanulás szerepe és fontossága felértékelődött, melyben a múzeumi oktatás kereteinek tudatos szervezése is bizonyára szerepet játszott.³

A magyar és a nemzetközi szakirodalmakban egyaránt tendenciaként figyelhetők meg a gyakorlati oldalra koncentráló, esettanulmányos formában íródott művek⁴, s nemcsak

¹ A Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület Alapszabálya 1. sz. melléklete, MÚZEUMI SZAKMAI ETIKAI KÓDEX. Forrás: <http://www.pulszky.hu/files/etikaikodex.pdf> Megtekintés: 2013.09.30.

² Elég, ha csak a Múzeumok Mindenkinél Programra, vagy a MOKK által kiadott füzetekre gondolunk.. A Múzeumliskola 1. kötete ebben a témában alaposan összegyűjti az elméleti és gyakorlati alapokat, szükséges körülményeket és ötleteket: Szórakoztatva tanulni, tanulva szórakozni! Projekt módszer a múzeumpedagógiában. Oktatási segédanyag. Múzeumi és Oktatási Képzési Központ, Szentendere, 2009. <http://www.mokk.skanzen.hu/oktatasi-segedanyagok1.html> (Megtekintés: 2014. 02.13.)

³ Ld. a témához például: Dr. Bereczki Ibolya - Ságghi Ilona (szerk.): Iskolák és múzeumok partnersége. Pedagógus továbbképzés. Múzeumliskola 2. Szentendre, Szabadtéri Néprajzi Múzeum - Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, 2009 Forrás: <http://www.mokk.skanzen.hu/muzeumliskola-11.html> Megtekintés: 2013.12.21. és a Múzeumi iránytű 3. kötet (Múzeum és iskola 2009) 5. fejezetének tanulmányait p.146-178. Forrás: <http://www.mokk.skanzen.hu/muzeumi-iranytu-14.html> Megtekintés: 2014. 12.22.

múzeumpedagógiai vonatkozásban. A példákkal való szemléltetés és mélyelemzés kétségtelenül előbbre visz, mint a már sokszor megírt múzeumpedagógia-történeti áttekintés, vagy a téma elméleti körüljárása. Nagy nemzetközi múzeumok fejlődéséről bőszegesen hallhatunk-olvashatunk a hírekben, illetve hasznos és inspiráló elemzések jelennek meg a magyar szakirodalmakban is⁵. Az egyetemi múzeumok világa viszont kevésbé ismert a nagyközönség előtt, ezen belátásból ered a dolgozatban bemutatásra kerülő empirikus kutatás, melynek alapvető célkitűzése, hogy a magyarországi múzeumpedagógia számára is hasznosítható következtetéseket vonjon le, olyan kreatív ötleteket bemutatva, amelyeket – mint kiderült - nem csak a példa szerinti tudományág gyűjteményi típusaira lehet vonatkoztatni.

Az intézmények kiválasztását másodlagosan a bologna Sistema Museale d'Ateneo-nál – a Bolognai Egyetem természettudományos múzeumait összefogó szervezeténél – töltött gyakornokságom indokolja. A három hónap alatt amellet, hogy kivehettem a részem ezen múzeumok háttérmunkáiból, lehetőségem nyílt a kiállítási gyakorlat és a hozzá kapcsolódó didaktikai módszerek elemzésére is. Az önkormányzati fenntartású, nagyobb múzeumokkal sok esetben megghiúsult az időpont-egyeztetés, így az egyetemi kollekciók világánál maradtam. Néhány hónappal később pedig a Campus Hungary rövid tanulmányút pályázatának keretén belül Padovában egészítettem ki az esettanulmányok sorát, ily módon egyfajta összehasonlításra is lehetőségem nyílt a két egyetemváros kapcsán.

A kutatásnak nem célja a magyarországi helyzet bemutatása a felsőoktatási gyűjtemények terén és egyfajta erőltetett hasonlítás. Jó indokként szolgálhatnak erre a két ország eltérő egyetem- és múzeumalapítási időpontjai, illetve az a tény, hogy Olaszországban már sokkal előbb lehetővé vált a célzott múzeumpedagógiai tevékenység megkezdése is.

⁴ Az olasz kiadványok tökéletes példái ennek, a kutatás szempontjából legfontosabb: *Un patrimonio di esperienze sulla didattica del patrimonio / a cura di Beatrice Borghi*. Bologna, Patron, 2008. Ez a tanulmánykötet a Bolognai Egyetem Múzeumi Szervezetének intézményeit mutatja be a múzeumpedagógiai szerepük szempontjából, padovai részről pedig: *MAURO, Chiara: Incrocio di sguardi. Uno strumento per osservare le pratiche educative nei musei scientifici* In: *MUSEOLOGIA SCIENTIFICA nuova serie*, 7(1-2), p.71-78, 2013.

Megfigyelhetőek azonban a múzeumok változó szerepét, az oktatással való kapcsolatukat elemző, teoretikusabb művek is, például: *Educazione, scuole e musei : un progetto collaborativo di innovazione didattica / a cura di Pierpaolo Limone*. Roma, Carocci, 2012., vagy *La didattica museale / a cura di Livio Zerbini*. Roma, Aracne, 2006., illetve: *Didattica dei musei : la valutazione del progetto educativo / a cura di Maria Angela Donna, Silvia Mascheroni, Vincenzo Simone*. Milano : F. Angeli, 2004.

⁵ Például Dr. Bereczki Ibolya - Sági Iona (szerk.): *Iskolabarát múzeumi környezet. MúzeumIskola5. Szentendre, Szabadtéri Néprajzi Múzeum - Múzeumi Oktatási és Képzési Központ*, 2009. Forrás: <http://www.mokk.skanzen.hu/oktatasi-segedanyagok1.html> Megtekintés: 2013. 08.02. vagy ÉBLI Gábor: *Az antropológizált múzeum*. Typotex, 2005.

A KUTATÁS SORÁN HASZNÁLT MÓDSZEREK

Kétféle megfigyelést végeztem minden múzeum esetében, először a tárlatokat figyeltem meg, különös tekintettel a múzeumpedagógia szempontjaira, majd különböző foglalkozásokon, műhelymunkákon hospitáltam és dokumentáltam. Legfőbb kérdésem az volt, hogy a kiállítási koncepció mennyire segíti elő a múzeumpedagógiai tevékenységet, azaz: tekintettel voltak-e a kiállítás kurátorai a csoportfoglalkozásoknak kedvező szempontokra? A múzeumpedagógusok óraterveiben pedig az érdekelt leginkább, hogy miként és mekkora mértékben használják és használják ki a gyűjteményi anyagot, hogyan integrálják azt a körbejárando téma kifejtése kapcsán.

Fontos azonban megjegyezni, hogy előzetesen a mai értelemben vett modern kiállítási koncepciókra számítottam, ehelyett többnyire olyan ódon (ámde kiemelkedően reprezentatív) terekkel szembesültem, melyek berendezésekor még láthatólag nem működtek együtt a kurátorok a múzeumpedagógusokkal. Így immár az vált izgalmas kérdéssé, hogy ezeket a körülményeket, az esetleges hiányosságokat hogyan tudják áthidalni a csoportos munka során.

A hospitálások alkalmával hamar nyilvánvalóvá vált az is, hogy - bár foglalkoztató teremmel vagy legalábbis erre a célra elkülönített résszel már mindegyik kiállítótér rendelkezik, - a használt metódusok is múlt századiak, néhány, ámde elenyésző kivételtől eltekintve mellőzik a modern technológiát. A vizsgálat tárgya tehát arra helyeződött át, hogy milyen eredménnyel járnak a még mindig alkalmazott, hagyományos módszerek, hatékonyaknak és időtállóknak mondhatók-e még a 21. században?

A fő hangsúly tehát a metódusok bemutatására és elemzésére helyeződik, valamint a kiegészítő segédanyagok áttekintésére: a papírformátumúaktól kezdve a prezentációkon, filmekken át az internetes felületekre tervezett játékos segédletekkel bezárólag.

Nem elhanyagolható továbbá azoknak a - közvetlenül a kiállítótérben fellelhető-berendezéseknek a vizsgálata sem, melyek szintén a múzeumpedagógiai tevékenység szolgálatában állnak.

A DOLGOZAT FELÉPÍTÉSE

Első lépésben elengedhetetlen a két múzeumi szervezet rövid bemutatása, hiszen ezek fogják össze a vizsgált kollekciókat, valamint közvetve a múzeumpedagógiai tevékenység bonyolítását is. Ezután a kiválasztott múzeumok épületeiről, tereiről, kiállítási koncepcióiról lesz szó a múzeumpedagógiai szempontból való kedvezőség alapján. A dolgozat második felében következnek a konkrét esettanulmányok, a manapság is népszerű, de egyben hagyományosnak számító módszerek áttekintése után. A kapcsolódó segédletek elemzését követően, mintegy konklúzió gyanánt azoknak a további praktikus elképzeléseknek és rendezvényeknek az összegzésével zárul a kutatás, melyeket nagyszerűen lehetne és kellene adaptálni Magyarországra is.

2. A SISTEMA MUSEALE D'ATENEO ÉS A CENTRO DI ATENEO PER I MUSEI

Lévén, hogy egyetemi kollekciók, a vizsgált múzeumok tudatos oktatási-szemléltetési céllal, több száz éves gyűjtésnek köszönhetően jöttek létre, illetve számos nagy múltú olaszországi egyetemvároshoz (Nápoly, Firenze, Ferrara, stb.) hasonlóan Bolognában és Padovában is megfigyelhető az autonóm módon, de mégis az egyetem társintézményeként működő Múzeumi Szervezet.

A Bolognai Egyetem által alapított *Sistema Museale d'Ateneo* létrehozásának oka, hogy az egyetemisták és a múzeumlátogató turisták érdeklődésének kielégítése mellett különlegeset nyújtson az iskolás csoportoknak is a műhelymunkák és idegenvezetések alkalmával. A különböző programok szervezése nagymértékben elősegíti az adott témában való elmélyülést és a vizsgált kérdések megértését történelmi és tudománytörténeti kontextusba ágyazva. A szervezet ugyanakkor támogatja a tudományos kutatásokat és az általában vett kulturális életet is, továbbá felelős a gyűjtemény gyarapításáért, a restaurálásért és az egyes tárgyak, illetve dokumentumok katalogizálásáért.⁶

⁶ Sistema Museale di Ateneo. <http://sma.unibo.it/descrizione.html> Megtekintés: 2013.08.23.

A Padovai Egyetem *Centro di Ateneo per i Musei* nevet viselő társintézménye jelenleg 10 gyűjteményt foglal magába⁷. A kutatás szempontjából releváns részt idézem az alapszabályból⁸:

” Art.2. Célok és feladatok

c) A kiállítási leleteket elsősorban az egyetemi oktatás segítéséhez használja fel, mindemellett a kiállításoknak kiemelt szerepük van a közoktatás minden szintjén és az állampolgárok élethosszig tartó tanulásában is.”

Padova esetében elengedhetetlen megemlíteni egy másik intézményt is, a 2001 óta működő *La Cooperativa Sociale Nuovi Spazi*-t, mely sokrétű tevékenysége⁹ mellett a *Centro di Ateneo per i Musei* 10 gyűjteményéből 5 egység múzeumpedagógiai tevékenységének koordinálásáért felel, ezek a következők:

- Museo di Zoologia
- Museo di Antropologia
- Museo di Storia della Fisica
- Museo di Geologia e Paleontologia
- Museo di Mineralogia

Az Egyesület jelenléte a kutatás szemszögéből nézve tulajdonképpen csak az adminisztráció miatt fontos. Ez azt jelenti, hogy csak rajtuk keresztül volt mód kapcsolatba lépni a fentebb felsorolt intézmények múzeumpedagógusaival.

⁷ CAM.Centro di Ateneo per I Musei. <http://www.musei.unipd.it/> Megtekintés: 2014.02.01.

⁸ Statuto del Centro di Ateneo per i Musei dell'Università.

http://www.musei.unipd.it/StatutoCAM_15maggio2013.pdf Megtekintés: 2014.02.04.

⁹ A szerevezet alapvető célkitűzése “a gyermekek, a fiatalok és a családok társadalmi jólétéhez való hozzájárulás.” Forrás: <http://www.nuovispazi.org/> Megtekintés: 2014.01.24.

3. KIÁLLÍTÁSI KONCEPCIÓ ÉS MÚZEUMPEDAGÓGIA

A bemutatásra kerülő múzeumok több száz éves múltra visszatekintő egyetemi mivoltukból fakadóan - az épületek és a tárgyi anyag szempontjából egyaránt - meglehetősen különleges helyzetben vannak. A vizsgált gyűjteményi elemekről általánosságban elmondható, hogy túlnyomó részük tulajdonképpen földtörténeti, emberi, állati vagy növényi eredetű lelet, vagy az egzakt tudományok műveléséhez használt eszköz. A felhalmozott hatalmas örökség elhelyezésének és kiállításának színhelyei pedig kisebb-nagyobb palotaépületek, melyek egyúttal mai napig az egyetemi oktatás (és a múzeumi szervezetek) fontos székhelyei is, így természetesen mindkét városban frekvenciált helyen, a centrumban találhatóak, s az egyes épületek igen közel helyezkednek el egymáshoz.

Az egyetemen folyó kutatások szempontjából a kiterjedt anyag megőrzésének jelentősége kétségtelen, illetve a paloták kiállító-térként való használata sajátos hangulattal egészíti ki a látogató egyébként sem hétköznapi élményét. Kiállítás-elméleti szempontból vizsgálva azonban, ez az adottság egyúttal meg is határozza, gyakran korlátozza a tárlatok kialakításának lehetőségét. Már a belépéskor olyan hatást keltenek, mintha inkább egy egykor tudományos igénnyel kialakított tanulmányi raktárban időznénk, mintsem egy tematikus, tudatos látogatói útvonalra tervezett kiállításban.¹⁰

- **Palazzo Poggi**

A Poggi Palota jelentősége és fontossága kétségtelen: az a hihetetlenül gazdag kollekció, melyet az épület emeleti termeiben, egészen pontosan húsz kisebb-nagyobb helységben állítottak ki, felbecsülhetetlen eszmei értékű. Az impozáns épület manapság az egyetemi élet és a hivatalok mellett már az SMA székhelye is, valamint az Egyetemi Könyvtár itt kapott helyet. A hatalmas palotaépületet a Poggi család vásárolta meg a XV. század végén, mígnem különböző bővítések után a XVIII. század elejére a második emelet egy szellemi műhely otthonává változott. 1711-ben ugyanis Ferdinando Marsili megalapította az Istituto delle Scienze-t, mely nemcsak az elméleti tudományok

¹⁰ Nem összetévesztendő azonban a manapság egyre elterjedtebb tanulmányi raktárak, vagy látványtárak kialakításával.

módszeres művelésének, hanem a korban még csak csírájában létező empirikus kutatásoknak, kísérletezések első, nyilvános (!) színhelye is.¹¹

Egyébként az épület része egy hasonló csillagászati megfigyelő torony (Specola), mint az egri Líceum “Varázstornya”. Látogatásomkor sajnos épp felújítás alatt állt, így nem lehetett felmenni és az oda vonatkozó múzeumpedagógiai foglalkozások is szüneteltek.

A múzeum anyaga a Bolognai Egyetem legrégebbi tudományos jellegű kollekciója. Megalapozása Ulisse Aldrovandi és Ferdinando Marsili nevéhez fűződik, szenvedélyes gyűjtésüknek köszönhetően –a korban igazi ritkaságoknak számító természeti kincsek - (állati, növényi és ásványi egzotikumok) fogadnak az első termekben. Külön érdekesség még egy terepasztal, melyen az első botanikus kert elrendezését követhetjük nyomon.

Aldrovandi gyűjteménye

Láthatunk továbbá hajózási (térképek, makettek, glóbuszok) és hadtörténeti gyűjteményt, az anatómia-oktatást segítő bábukat, orvosi segédeszközöket, illetve egy igen hangulatos sötétkamrát is.

A sötétkamrában bizonyítást nyer Newton elmélete, miszerint a fehér fény a szivárvány összes színének a keveréke¹²

¹¹ Collezioni. Forrás: <http://www.museopalazzopoggi.unibo.it/.html> Megtekintés: 2013. 08.27.

A kiállítási koncepció hűen tükrözi a gyűjtemény korát: az eredeti, ámde jól karban tartott tárlókban mutatnak be mindent. Ezen a ponton kiemelendők a műtárgyvédelmi követelménynek is: a legtöbb terem alapvetően ablak nélküli, így a természetes fény nem károsítja a tárgyakat, illetve a klimatikus viszonyok is kedvezőek. A mesterséges megvilágítás azonban olykor zavaró, az első két teremtől eltekintve túl sötét van a múzeumban. A vitrinekben nem találunk tárgyfeliratokat. Minden helység elején azonban megállító tábla ismerteti az adott teremben lévő tárgyak történetét, tudnivalóit, azonban egy átlagos látogató számára meglehetősen sok szöveg került elhelyezésre ezeken a paravánokon.¹³

Tárlatvezetések szombaton délelőttönként héten egyszer tartanak,¹⁴; a hétköznapiakat főképp a foglalkozások, műhelymunkák jellemzik itt. Az ekkor betévedő turistáknak azonban számtalan kiadvány, kalauz áll a rendelkezésére.

A boncasztal és a viasztestek...¹⁵

¹² Forrás: http://www.museopalazzopoggi.unibo.it/25/dettaglio_collezione/laluceelottica.html Megtekintés: 2014. 06.04.

¹³ 50-60 szónál több, ami pedig a felső határa ezeknek a témaszövegeknek. Lásd: táblázat a 128.oldalon: VASÁROS Zsolt: *Kiállító-tér. Múzeumi tárlatok kézikönyve. Múzeumi iránytű 7. kötet, Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre, 2010.* <http://www.mokk.skanzen.hu/muzeumi-iranytu-18.html> (Megtekintés: 2013. 08.24.)

¹⁴ Ilyenkor a földszinten található XVII. századból megőrzött tanteremben kezdődik a vezetés.

¹⁵ Forrás: http://www.tripadvisor.it/LocationPhotoDirectLink-g187801-d562576-i74567103-Museo_di_Palazzo_Poggi-Bologna_Province_of_Bologna_Emia_Romagna.html Megtekintés: 2014. 06.04.

Végül, de nem utolsó sorban szót kell ejteni az épület freskóiról, melyek a múzeumi célra használt terek mindegyikében gyönyörűen megmaradtak, a kiállítások megtekintése után akarva-akaratlanul elidőzünk a jelenetek fejtegetésével...

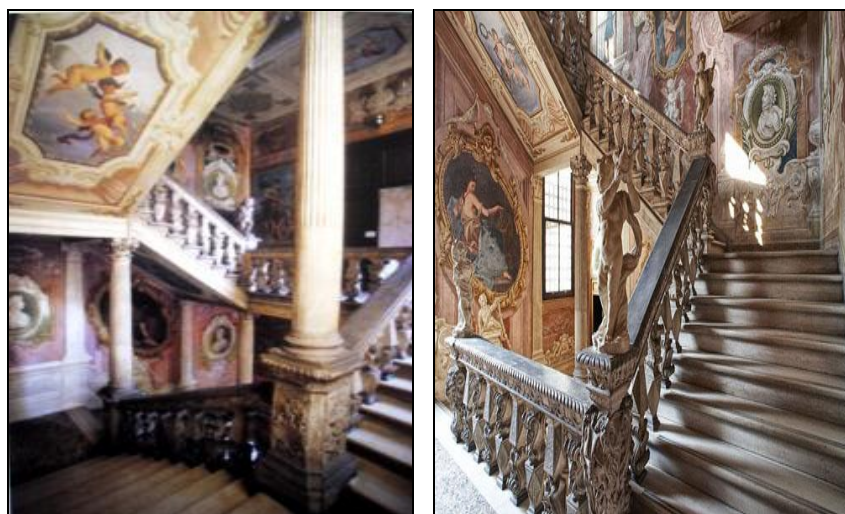

Sala di Davide¹⁶

¹⁶ Forrás: http://www.museopalazzopoggi.unibo.it/7/dettaglio_dipinto_murale/saladidavide.html
2014. 06.04.

- Palazzo Cavalli: Museo di Geologia e Paleontologia; Museo di Mineralogia

A padovai Geológiai és Paleontológiai Múzeum fossziliáit 2010-ben helyezték át a restaurált, freskóit hűen őrző Palazzo Cavalli-ba.¹⁷ Az eredeti tárlók megőrzésre kerültek, ám a tárgycédulák már modernek, de kizárólag a vitrinekben kerültek elhelyezésre, megállító táblákat nem találunk a kiállításban. Egy-egy hosszabb összefoglaló szöveg is a leletek mellett található, éspedig a termék bejáratához legközelebbiekénél, mely egyúttal ki is jelöli a haladási útvonalat. A lenyűgöző látvány azonban kárpótolja a részletezés elmaradását. A több száz éves, de láthatólag nagy gonddal őrzött üveges szekrények világosbarna színe különlegesen harmonizál a födém és a cédulák feketeségével, így a falakon körbe elhelyezett fossziliák megvilágítása még előnyösebbé válik. Azokban a termekben pedig, ahol a falfestmények még mindig a 17. századi hangulatot idézik, nyilvánvalóan csak a vitrinekben találjuk a tárgyi anyagot, a terek közepén. A múzeumpedagógiai foglalkoztató terem egy külön, nem kiállításra használt helység, projektorral felszerelve. A kiállításban történő magyarázatok közben pedig a tárlók közé (vagy elé) ülnek a gyerekek.

A Palazzo Cavalli freskói

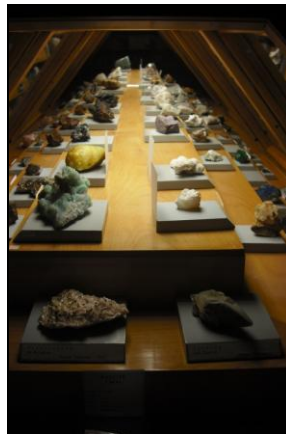
¹⁷ A palotát 15-16. század fordulóján a Foscari család építtette, melyet az 1600-as évek közepén Marin Cavalli újjátartott fel és rendelte meg az épület teljes freskóval való díszítését. A gyűjtemény Antonio Vallisneri természettudományos kollekciónak adományozásán alapszik (1734). Halála után ugyanis fia a Padovai Egyetemnek ajándékozta, így került sor a Természettudományos Múzeum (Museo di Storia Naturale) megalapítására, mely később - további gyarapításokat követően - felvette a Museo di Geologia e Paleontologia nevet.

Forrás: Museo di Geologia e Paleontologia <http://www.musei.unipd.it/geologia/sede.html> Megtekintés: 2014.01.27.

Az impozáns „Pálmaterem”

A Mineralógiai Múzeum kiállítóterét szintén a Cavalli Palotában találjuk, sőt, elkerülhetetlen, hogy előtte végignézzük a Geológiai és Paleontológiai Múzeum gerinces őskövületeit. A gyűjtemény megalapozását Antonio Vallisneri 18. századi gyógyszerésznek köszönhetjük. A jelenlegi katalógus alapján több, mint 11000 darab ásvány van a Múzeum tulajdonában, ebből kiállítva körülbelül 3000 darab a legfontosabb, a legérdekesebb¹⁸, vagy a legszebb példányokból a geológiaihoz hasonló installáció alapján, azzal a különbséggel, hogy az ásványokhoz sok esetben még a kézzel írott jegyzetek tartoznak.

Az ásványok elrendezése

¹⁸ Forrás: Museo di Mineralogia. Collezioni. <http://www.musei.unipd.it/mineralogia/collezioni.html>
Megtekintés: 2014.01.27.

A földszinti foglalkoztató termet a mineralógiai műhelymunkák során nem használják, kiállítás ugyanis rendelkezik egy elkülönített résszel, ahol még egy nagyobb csoport is kényelmesen körbe tud ülni a padlón.

Az ásványokon kívül a Múzeum otthont ad továbbá azoknak az optikai (mikroszkópok, szögmérők, refraktométerek) és történelmi jelentőségű laboratóriumi eszközöknek (mérlegek, piknométerek, nedvességmérők, üveg- és porcelánedények) is, melyek segítségével elődeink az ásványok fizikai és kémiai jellemzőit vizsgálták; illetve a vitrinekben korabeli ásványtani szövegeket is találhatunk – gondos grafikai ábrázolásokkal kiegészítve. Sajnos a kiállítás ezen részén indokolatlanul kevés tájékoztató feliratot találunk. “Kompenzálásképp” az ásványok megnevezésén kívül megtudhatjuk a lelőhelyüket, a gyűjtés időpontját, és egyes vitrinekben a kémiai képletüket is.

- **Istituzione in via Selmi: Museo di Zoologia**

A bolognai Zoológiai Múzeum szintén olyan épület része, két másik (az anatómiai és antropológiai) gyűjteménnyel együtt, amelyben párhuzamosan egyetemi oktatás is folyik. 1936-ban költöztették ide a 16-18. századból származó állatpreparátumokat, a 20. században pedig a diorámákat¹⁹. A hatalmas kollekció, önmagában a zoológiai örökség két emeletet foglal el az egyébként felújításra szoruló épületből. A szekrények elrendezésénél nyilvánvalóan szempont volt a fajok, illetve az élőhelyek szerinti csoportosítás, átláthatóvá téve a gyűjteményt, az állatok megnevezése azonban sok esetben teljes mértékben hiányzik, némelyiknél pedig kiegészítő információ is van. Ez a diszharmonia igencsak zavaró.

Maga az installáció praktikus, mert a legtöbb vitrin körbejárható, így az állatok tulajdonságai hatékonyabban vizsgálhatóak; egy kisebb gyerekcsoport vezetése számára elegendő tér áll rendelkezésre.

Összességében ez az elrendezés mégis olyan hatást kelt, mintha folyosókon haladnánk, s nem egy tágas, de mégis zárt múzeumi térben.

¹⁹ I musei dell' Università di Bologna. Museo di Zoologia.
<http://www2.unibo.it/annuari/annu9799/Indice/parte3/P3s2a.htm> Megtekintés: 2014. 02.23.

A foglalkoztató terem a főbejáráthoz közel került kijelölésre, ahol szemléltető preparátumokat is tárolnak, a falakat rendszertani tablók és gyerekrajzok színesítik. Általában a műhelymunkák időtartamának felét ebben a helyiségben töltik a csoportok. Kivétel ez alól a dolgozat utolsó esettanulmánya, ahol az első emeleten lévő ebédlőt is múzeumpedagógiai célokra használták.

Múzeumpedagógia a gyakorlatban

- **Museo Geologico ‘Giovanni Capellini’**

1860-ban alapították, a hivatalos megnyitás évszáma azonban 1881, akkor rendezték ugyanis Bolognában a Második Nemzetközi Geológiai Kongresszust. A legrégebbi leletek Ulisse Aldrovandi 16. századi gyűjtéséből és szisztematikus rendszerezéséből származnak. A szintén több száz éves vitrinekben és szekrényekben a 18. századból való²⁰, kézzel írott tárgyfeliratok találhatóak. Már amelyekben vannak, mert némely fossziliákról csak a lelőhelyét tudhatjuk meg. (Példának okáért: az egyik szekrényen messziről díszileg a Magyarország felirat, de konkrétan nem tudjuk meg, milyen ősmaradványokról van szó.)

A kollekcio kuriózioma az eredetileg Londonban őrzött Diplodochus csontvázmásolata; a gyerekekkel egyértelműen ebben a teremben érdemes időzni. Bár meglehetősen szerencsétlen ötlet volt az ablakkal átellenben faltól-falig tükört szerelni, mert a fényviszonyok ily módon zavaróak, elvonják a figyelmet a vitrinekről, ellenben a tükör segítségével megtapasztalhatjuk, hányszor nagyobb nálunk a dinoszaurusz.

²⁰ Sistema Museale d’ Ateneo, Museo Geologico ‘Giovanni Capellini’.
<http://www.sma.unibo.it/geologiapaleontologia/descrizione.html> Megtekintés: 2014. 03.04.

A földszinti foglalkozó termet vetítésre és társasjátékokra használják, még a tárlatvezetések előtt.

- **Palazzo Liviano: Museo di Scienze Archeologiche e d'Arte**

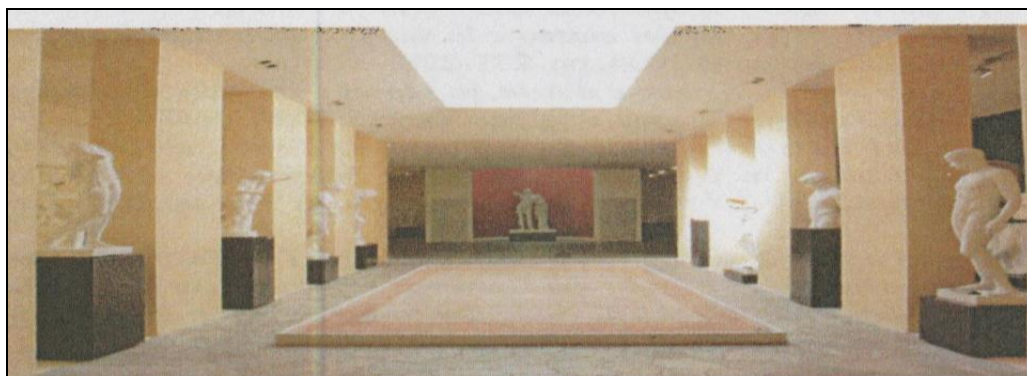
Gio Ponti a 20. század első harmadában épült Liviano Palota – a ma is Bölcsészettudományi és Filozófia Tanszék székhelyének - harmadik emeletén álmodta meg a padovai Archeológiai és Művészeti Múzeum kiállítóterét.

A főbejáraton belépve pompázatos látvány fogad, a *Sala dei Giganti* Titusz Liviusz szobrával és falfestményeivel²¹.

Ebben a térben egyébként ünnepélyes összejöveteleket, koncerteket is tartanak.

Ami a múzeumot illeti, képzeljünk el egy egységes emeletet, kis beugrókkal, melyek egy-egy szekrény elhelyezésére alkalmasak, 14 különálló “termecskét” szakítva így ki az egyébként hatalmas térből. A régészeti leletek “maguktól mesélnek”, magyarázó szöveg sehol nincs, ez esetben a koncepció részeként. A foglalkoztató termet helyettesítő elkülönített rész - mely nagy létszámú csoportok fogadására alkalmas -, a gipszotéka központi terében került kijelölésre, ahol szükség esetén a vetítés is megoldható.

²¹ Palazzo Liviano e Sala dei Giganti. <http://www.unipd.it/universita/patrimonio-artistico-e-culturale/palazzo-liviano-e-sala-dei-giganti> Megtekintés: 2014.04.30.

- Museo dell'Educazione

Ez az Iskolamúzeum 1993-ban, nemzetközi együttműködéssel került kialakításra, a Padovai Egyetem Filozófiai, Szociológiai, Pedagógiai és Alkalmazott Pszichológiai Tanszéki épületének legfelső emeletén²². Egyik különleges jellemvonása, hogy a tárlatban egyetlen betűnyi információ sem került jelzésre, a másik pedig a komplett, nagyanyáink korabeli tanterem, korhű bútorokkal és kiegészítő tárgyakkal. Valójában a tárgycédulák nem is illeszkednének a berendezési koncepció jellegéhez, ellenben egy bevezető vagy összefoglaló tablő, vagy valamilyen kézbe vehető információs anyag feltétlenül szükséges (lenne). A múzeum azonban csak előjegyzés alapján látogatható, így a személyzet mindig odafigyel arra, hogy belépés előtt megfelelő mennyiségű szóbeli tájékoztatást kapjanak a vendégek.

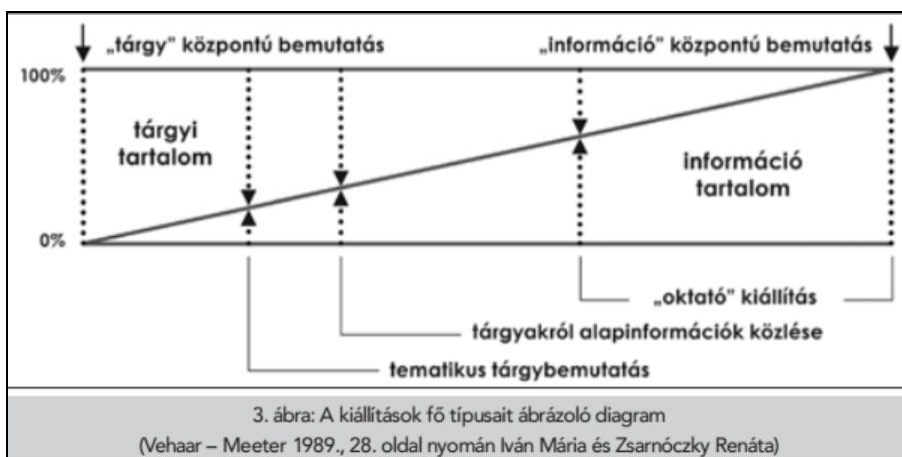
Játékok a kiállításban

A korhű tanterem

²² Museo dell'Educazione. <http://www.fisppa.unipd.it/servizi/museo-educazione> Megtekintés: 2014. 02. 28.

Könnyen belátható tehát, hogy a legtöbb tárlat egyértelműen a tárgyközpontúság felé húz, a már említett "raktár" funkciójából kifolyólag. A Vasáros Zsolt által is használt ábrát²³ alkalmazva, információtartalmuk alapján egyik sem nevezhető a mai értelemben vett oktató kiállításnak; még a legtöbb szöveget tartalmazó kiállítás is legfeljebb 40-50%-nál helyezkedik el.

Ezen következtetésből kiindulva előfeltételezhető volt, hogy a terekből hiányzó részletes szövegeket más írásos dokumentumok, prospektusok, illetve a múzeumpedagógiai foglalkozások fogják pótolni.

²³ Vasáros Zsolt: Múzeumi iránytű 7. kötet. Kiállító-tér. Múzeumi tárlatok kézikönyve. Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre, 2010. p. 22.

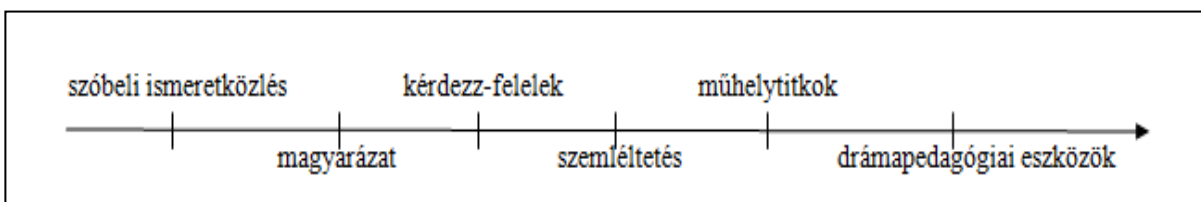
4. A MÚZEUMPEDAGÓGIA MÓDSZEREI

4.1. TIPOLÓGIAI ÁTTEKINTÉS

A hagyományos múzeumpedagógiai módszereket, kiegészítve azok előnyeivel és hátrányaival Csesznák Éva munkájában²⁴ találjuk. Rövid tanulmányozásuk azért érdekes és fontos, mert az általa felsorolt metódusok többsége különösen jellemző az Olaszországban látottakra. Ezek a következők:

- verbális kommunikáció: szóbeli ismeretközlés, magyarázat, beszélgetés (kérdézz-felelek)
- játék, játékosság módszertana
- TIR („teacher in role”), azaz drámapedagógia
- felfedező módszer (írott segédanyag)
- mesélő tárgyak, szemléltető módszer
- önálló feladatmegoldás, feladatlap
- a színpalak mögött, műhelytitkok
- rendhagyó történelem óra

Ha az ezen módszerek alkalmazásakor tapasztalt interaktivitás mértékét megvizsgáljuk, a következő skálát kapjuk eredményül:

A feladatlap és a rendhagyó történelem óra szándékosan nem került jelzésre, mivel ezek inkább olyan módszerek, amelyek jellegbeli sajátosságuk okán az egész foglalkozás kimenetelét meghatározzák.

²⁴ Csesznák Éva: Múzeumpedagógiai ismeretek I. TÁJHÁZI AKADÉMIA 2009 - Oktatási anyag, p. 4-9.

A skálán szereplő típusok inkább egymás segítésére, változtatva alkalmazhatóak, egyazon foglalkozáson belül, amint az megfigyelhető lesz a következő fejezetben is. A játékosság, élményszerűség, interaktivitás pedig inkább általános módszertani jellemvonásnak tekinthetők, mint önálló metódusoknak, hiszen ezek - a korosztályi sajátosságokhoz mérten – alapvetően át kell hassák a múzeumpedagógiai tevékenységet.

Csesznák Éva azt vallja a felfedező módszerről, hogy *„csak olyan kiállításokban alkalmazható, ahol már a kiállítás tervezése pillanatától kezdve a muzeológus együttműködött a múzeumpedagógussal az oktatási cél megvalósítása érdekében (...)”*²⁵. Erre a megjegyzésre ellenpéldaként meg kell említeni a dolgozat utolsó esettanulmányát: a bolognai Zoológiai Múzeum esetében úgy küszöbölték ki az előzetes közös tervezés hiányát, hogy a feladatlapos műhelymunkával csak több alkalommal való látogatás, több téma körbejárása után próbálkoztak, ily módon sikerült elérni a kívánt célt. Az is többszörösen megerősítésre került továbbá, hogy a drámapedagógiai elemek tökéletesen használhatók nemcsak történeti-néprajzi jellegű gyűjteményeknél, hanem a természettudományos ismeretek átadásában is.

A bemutatásra kerülő foglalkozások tulajdonképpen egytől egyig a hagyományos eljárások figyelemreméltó kombinációi. Természetesen előfordult az is, hogy valamelyiket markánsabban vagy kizárólagosan helyezték előtérbe. Az esettanulmányok elsősorban az egyedi vonásokat hivatottak bemutatni, valamint azt, hogy egy kreatívan átgondolt és jól felépített koncepció mentén minimális anyagi ráfordítással, kevés (modern) eszköz és módszer használatával is maximálisan élményszerűvé tehető az egykori, ma már elavultnak mondható muzeológiai koncepció.

²⁵ Csesznák Éva: Múzeumpedagógiai ismeretek I. TÁJHÁZI AKADÉMIA 2009 - Oktatási anyag, p. 7.

4.2. ESETTANULMÁNYOK

4.2.1. EVOLUZIONE, „LA VISTA DI DARWIN” (EVOLÚCIÓ, „DARWIN NÉZŐPONTJÁBÓL”) - MUSEO DI GEOLOGIA E PALEONTOLOGIA, PADOVA

Az előzetes várakozásokkal ellentétben ez a műhelymunka nem az Antropológiai, hanem a Geológiai Múzeum foglalkoztató termében került megtartásra²⁶. Azonnal kiderült tehát, hogy kiállítás nélküli múzeumi óráról van szó. (Utólag kiderült, azért, mert még - vagy már? – nincs tárlatként berendezve az antropológiai anyag.) Ennek ellenére egy kiemelkedően jól felépített, információban és élményekben gazdag, említésre érdemes módszerről van szó.

- **A foglalkozás célja, tematikája:** az alapkoncepció az, hogy a VISTA („nézőpont”) fogalmat mozaikszóként használva 5 egységre lehet osztani a rendelkezésre álló időt, így az evolúcióval kapcsolatos 5 alapfogalmat sajátítják el. Ezek:
 - **V-** variation/variazione, azaz változatosság: megismerik az állati (beleértve az embert is) illetve a növényi fajok különbözőségét
 - **I-** inheritance/ereditabilità, azaz örökölhetőség: azon alapvető genetikai törvények bemutatása, amelyek szabályozzák az evolúciós folyamatot
 - **S-** selection/selezione, azaz kiválasztódás: a darwini elmélet legfontosabb elemeinek, a természetes kiválasztódás kérdéskörének ismertetése
 - **T-** time/tempo, azaz idő: annak megértése, hogy az evolúció folyamatához nagyon hosszú idő szükséges; szemléltetésre kerülnek a földtörténet fontosabb állomásai, különös tekintettel a geológiai és a biológiai idő közti különbségtételre
 - **A-** adaptation/adattamento, azaz alkalmazkodás: hogyan reagálnak az állatok és a növények a különböző környezeti tényezőkre és azok változásaira?
- **Létszám, korosztály:** 23 fős csoport 2 tanárral, általános iskola 7. osztály
- **Időtartam:** 90 perc
- **Felépítés:** bevezetés (10 perc), a Powerpoint-bemutató prezentálása (60 perc), az utolsó 20 percben játék 3-4 fős csoportokban.
- **Segédanyagok:** számítógép, projektor, (TV), papírok, ollók, ragasztók

²⁶ Az iskolák felől ennek praktikus oka az, hogy így módon a gyerekek egymás után 2 különböző témában is elmélyedhetnek. A 2 csoport egyszerre érkezik, egyik az antropológiai (vagy mineralógiai), másik pedig a geológiai foglalkozáson vesz részt, majd egy rövid szünet után cserélnek.

- **Alkalmazott módszerek és eszközök:** Powerpoint- prezentáció (áttekinthetően felépítve, interaktívan, feladatokkal, érdekességekkel teletűzdelve, a témát könnyedén, mégis tudományosan reprezentálva) Minden egyes „betűnél”, kulcsfogalomnál több módszer ötvözéséről van szó: a magyarázattól kezdve a kérdezz-felelek-en át az ábrákon való végigvezetésig, játékos - mégis kiemelkedően informatív – feladatokkal kiegészítve. A foglalkozás végén pedig négy fős csapatokban kellett egy állati végtag csontozatának részeit helyesen összerakni, majd az evolúció szempontjából következtetéseket levonni.
- **Előny:** a már említett praktikus mivolta ennek a típusú szervezésnek: olyan feladatok, játékok, bemutatók szervezhetők, amelyek közvetlenül a kiállításban nem.
- **Hátrány** viszont, hogy bár *elméletben* hasznosnak mondható egy egész délelőtti információdömping, *gyakorlatban* azonban bármilyen korosztályról is legyen szó, a második foglalkozást már nehezen tudják befogadni, még a legfegyelmeltebb csoport is egy pont után nyüzsgővé válik²⁷.

4.2.2. MINERALI (ÁSVÁNYOK) - MUSEO DI MINERALOGIA, PADOVA

- **A foglalkozás célja, tematikája:** az ásvány és az ásványtan definiálása, néhány példa (só, kén, gránit, márvány, muszkovit, grafit, kvarc stb.) tudományos jellegű bemutatásán keresztül, illetve a múzeumi gyűjtemény és az általánosságban vett múzeumi tevékenység ismertetése.

Magyarázat modellekkel

²⁷ Ez a konklúzió 3 délelőtti való részvétel után került levonásra.

- **Létszám, korosztály:** 21 fős csoport 2 tanárral, általános iskola 3. osztály
- **Időtartam:** 90 perc
- **Felépítés:** előadás, beszélgetés (összesen 60 perc) majd interaktív tárlatvezetés meghatározott útvonalon (30 perc).
- **Segédanyagok:** modellekkel és a konkrét, szóban forgó ásványokkal szemléltet a múzeumpedagógus.

Ásványok

- **Alkalmazott módszerek és eszközök:** frontális tanítás, kérdezz-felelek, ásványok kézbevétele, vizsgálata, a tapasztalatok közös megbeszélése, magyarázat modellek segítségével; tárlatvezetés a gyűjteményben, végül kísérlet.
- **Előny:** elősegíti a tudományos szemléletmód kialakítását a gyerekekben, egészen más szemmel fogják nézni az ásványokat, hiszen talán eddig nem is gondoltak bele abba, hogy azok mindennapjaink részei. Az elméleti ismeretek meghallgatása után pedig a kiállításban tartott lezárás értelmezhetővé és megjegyezhetővé, emlékezetessé teszi a hallottakat.
- **Hátrány:** fiatalabb korosztálynál az ásványok körbeadásakor lankad a figyelem a múzeumpedagógus magyarázata iránt, így fokozottabb fegyelmezésre van szükség. Más aspektusból szemlélve pedig nem feltétlenül hátrány, mivel a kézbevételekor kezd el önállóbb megfigyeléseket végezni az adott ásványon (vagy bármilyen leleten, tárgyon).

4.2.3. I GRANDI VIAGGI E LE SCOPERTE...(A NAGY FÖLDRAJZI FELFEDEZÉSEK) - MUSEO DI PALAZZO POGGI, BOLOGNA

- **A foglalkozás célja, tematikája:** A múzeum egyik központi elemének, Ulisse Aldrovandi XVII. századi térkép- és glóbuszgyűjteményének, illetve hadihajó- és gályamakettjeinek megfigyelésén keresztül a nagy földrajzi felfedezések korabeli viszonyainak feltérképezése, különös tekintettel az iránytű feltalálásának jelentőségére, a világképek alakulásának szemléltetésére.
- **Létszám, korosztály:** 19 fős csoport 3 tanárral, általános iskola 4. osztály
- **Időtartam:** 90-100 perc
- **Felépítés:** a XVIII. század eleji hangulatos könyvtárban kezdődik az ismerkedés, figyelemfelkeltés és a délelőtti menetének ismertetése (15 perc). Már a kiállítóterekbe lépve, a szintén több száz éves glóbuszok és a térképek kereséskor a nagy földrajzi felfedezésekről, az atlaszok készítésének módjáról és jelentőségéről, a tájolásukról, a korabeli geográfiai és hajózási ismeretekről hallhatnak (20 perc). Csoportbontás következik: az egyik kiscsoport a mágnes működését tanulja meg, illetve iránytűt készít²⁸ a múzeumpedagógiai foglalkoztató teremben, míg a másik kiscsoport tagjainak az a feladata, hogy egy szabadon választott szélrózsát és egy mitikus állatalakot rajzoljon valamely térképről vagy földgömből. Mindkét feladatra 30 perc áll rendelkezésre, a csere előtt 5-10 perces szünetet tartanak. Végül mindenki bemutatja, mit alkotott, a műveket hazavihetik, vagy mini-kiállítást készítenek belőle az osztályteremben.

Ha megvilágítjuk, a makett belsejében ott a „legénység” is

²⁸ Egy parafadugó-szeletet ráhelyezünk egy tál vízre, majd egy másnesesen feltöltött tűt a dugóra tesszük. Pár másodperccel később a tű beáll az É-D-i irányba.

- **Segédanyagok:** parafa, egy tál víz, mágnes, tű, iránytűk, elemlámpa, papírok, ollók, ragasztók, csomagolópapír, tolltartót a gyerekek hoznak (!)
- **Alkalmazott módszerek és eszközök:** „kiselőadás”, szemléltetés korabeli térképekkel, önálló felfedezés, iránytű-kísérlet, rajzolás/kollázs készítése, ki-ki kedve szerinti technikával
- **Előny:** biztosan nem unatkoznak a gyerekek, mert kellő arányban irányított a foglalkozás és a kiállításon belüli önálló munka. Továbbá izgalmas, mert a rajzolás feladatnál legtöbbször egyedül bókálnak a tárlatban (ennek varázsa láthatóan hatással volt rájuk), az iránytűs résznél viszont éppenhogy közösségépítő szerepe is van: mindenki egyenként megpróbálja a kísérletet, segítenek egymásnak, a végén pedig mindenki megtapsolja a másikat.

4.2.4. LO STUDIO DEL CORPO UMANO (AZ EMBERI TEST TANULMÁNYOZÁSA) - PALAZZO POGGI, BOLOGNA

- **A foglalkozás célja, tematikája:** Az 1700-as évekig a szülést a bábaasszonyok végezték, tudományos alapokra való helyezése azonban még váratott magára. Az orvostudomány szakterületének kifejezett tárgyává a század folyamán vált, amikor is a sebészeknek és a bábáknak szervezett keretek között elkezdtek tanítani a szülészeti „mesterségét”. Az iskola megalapítása Giovanni Antonio Galli nevéhez fűződik. Az egyik terem őrzi a XVIII. századi szülőasztalt és a különböző orvosi eszközöket, illetve számtalan viaszból készült kisbabát az anyaméhben való elhelyezkedésről, esetleges rendellenességekről. Cél a korabeli viszonyok ismertetése a gyerekekkel, hiszen ma már nem tudják elképzelni sem, milyen nem a modern kórházi környezetben megszületni, s milyen lehetett abban az időben, amikor még csak elméletek állnak rendelkezésre az emberi test működését illetően.

- **Létszám, korosztály:** 18 fős csoport 2 tanárral, általános iskola 6. osztály
- **Időtartam:** 90 perc
- **Felépítés:** első lépésben fel kell készíteni a gyerekeket a látványra, hiszen hosszabb távon nyomasztó és negatív hatással lehet rájuk a környezet (viaszbábuk, csonvázak,

boncasztal, szülőasztal, stb...) ²⁹, majd a Palazzo Poggi történetével vezeti be a múzeumpedagógus a témát. Először kérdez, felméri mennyit tudnak, majd röviden összefoglalja a fontosabb állomásokat az orvostudomány történetében (20 perc), majd egy meghatározott útvonalon körbejárjuk a két erre vonatkozó termet, rövid tárlatvezetéssel (30 perc) Ezután „pihenésképp”, mintegy szabad program gyanánt 10-15 percig önállóan, vagy kis csoportokban nézelődhetnek a múzeumban, visszamehetnek az esetleges érdekesebb részekhez, kérdéseket tehetnek fel a tanároknak. A maradék időben pedig egy szabadon választott kiállítási elemet kell lerajzolniuk. (25-30 perc)

- **Segédanyagok:** papírok, ceruzák
- **Alkalmazott módszerek és eszközök:** kérdezz-felelek, kiselőadás, felfedező módszer, rajzolás
- **Előny:** bár egy gondolati szálra van felfűzve a foglalkozás, mégis több tudományterületet lehet érinteni vele; a kollekció sajátossága miatt mély nyomot hagy a társaságban.

Sala di Camilla³⁰

szülőszék³¹

²⁹ A kísérő tanárok azonban a foglalkozás előtt gondoskodtak a kellő mennyiségű információ átadásáról, így nem érte váratlanul őket, nem volt sokkoló a látvány.

³⁰ Forrás: http://www.museopalazzopoggi.unibo.it/20/dettaglio_collezione/la scuoladiostetricia.html Megtekintés: 2014.05. 30.

³¹ Forrás: http://www.museopalazzopoggi.unibo.it/20/dettaglio_collezione/la scuoladiostetricia.html Megtekintés: 2014.05. 30.

4.2.5.-4.2.6. FOSSILISAZIONE (FOSSZILIZÁCIÓ) - MUSEO GEOLOGICO GIOVANNI CAPELLINI, BOLOGNA ÉS MUSEO DI GEOLOGIA E PALEONTOLOGIA, PADOVA: ÖSSZEHASONLÍTÁS

Az egyik legérdekesebb tanulság: két különböző városban, ugyanolyan című foglalkozás, kiváltképp, hogy felépítésükben és a főbb információk kiemelésében is megdöbbentők az egyezések³².

BOLOGNA

- **A foglalkozás célja, tematikája:** a fosszília fogalmának egyszerű, a célcsoport korosztályának megfelelő, ámde tudományos definiálása, a fosszilizáció folyamatának megismerése néhány konkrét lelet, illetve a gyűjtemény egészének bejárása segítségével, mindezt a földtörténeti korok bemutatásába ágyazva. Fontos szempont továbbá a múzeumban őrzött tárgyak jelentőségének tudatosítása a gyerekekben.
- **Létszám, korosztály:** 21 fős csoport 2 tanárral, általános iskola 3. osztály
- **Időtartam:** 90 perc
- **Felépítés:** bevezetés és filmvetítés (10-15 perc), tárlatvezetés a gyűjteményben, kérdezz-felelek formában, szóbeli, azonnali feladatokkal (termenként kb. 10-15 perc).
- **Segédanyagok:** számítógép, projektor, kézbe vehető leletek, földtörténeti tablók, tájékoztató kiadvány az egyes termek részletes leírásával (tanárok részére, a foglalkozás közben nem használatosak), tudományos folyóiratok.
- **Alkalmazott módszerek és eszközök:** mesefilm (a földtörténetről-gyerekenyelven), magyarázat, leletek önálló és csoportos vizsgálata, tablókon való szemléltetés, tudatos múzeumi útvonal, kuriózumok kiemelése, drámapedagógiai elemek: két önként jelentkezőnek kell eljátszani a kontinensek szétválását.
- **Előny:** a módszerek változatos, és rövid időközönként történő cseréje, így kevesebb az elfáradás esélye, pl: filmnézés után séta, azután múzeumi felfedező feladat, majd a múzeumpedagógus mesél, fossziliákat, folyóiratokat mutat.
- **Hátrány:** olykor a fegyelmezetlenség lehet, amit valójában a múzeumi környezet és a feladatok általi izgatottság okozott a legtöbb esetben. A már jelzett raktárjelleg is felelős lehet a figyelem elkalandozásáért, mert helyenként túl sok és rendezetlen lelet található a tárlókban.

³² Olyannyira, hogy még a múzeumban tárolt dinoszaurusz-ürülék is mindkét helyen elsők között szerepel a kuriózumok említésénél.

Vezetések a kiállításban

PADOVA

- **A foglalkozás célja, tematikája:** a fosszília fogalmának egyszerű, ámde tudományos definiálása, a fosszilizáció hosszú folyamatának megismerése néhány konkrét lelet, illetve a gyűjtemény egészének bejárása segítségével, mindezt a földtörténeti korok bemutatásába ágyazva, továbbá a múzeumban őrzött tárgyak története és jelentőségük tudatosítása.
- **Létszám, korosztály:** 19 fős csoport 2 tanárral, általános iskola 4. osztály
- **Időtartam:** 90 perc
- **Felépítés:** filmvetítés (10-15 perc), tárlatvezetés, magyarázat a gyűjteményben előre eltervezett útvonalon (60 perc), a tanultak ismétlése (utolsó 15 perc).
- **Segédanyagok:** számítógép, projektor, kézbe vehető leletek, földtörténeti tablók, kiállításon belüli földtörténeti makettek.

Segédanyagok, "a titkok szekrénye"

- **Alkalmazott módszerek és eszközök:** mesefilm („Cleo”, a bolca-i hal elmeséli a fosszilizáció lényegét- gyereknyelven), magyarázat, kérdés-felelet leletek vizsgálatával, tablókon való szemléltetés, tudatos múzeumi útvonal, kuriózumok kiemelésével.
- **Előny:** a kézbe vehető leletek élménye emlékezetes a gyerekek számára, ezáltal könnyebben memorizálhatóvá teszi a látottakat.
- **Hátrány:** két megegyező korosztályú csoport megfigyelését követően hasonló a konklúzió az árnyoldalakat illetően. Mind Bolognában, mind Padovában fegyelmezetlenné válnak, ha elengedjük őket szabadon felfedezni a kiállítást. Továbbgondolva viszont jogos a kérdés: feltétlenül hátrány-e? Valószínűleg ezt belátva alkották meg a felfedező feladatlapokat a „Museo Geologico Giovanni Capellini”-ben, különböző útvonalakra és témákra tervezve.

4.2.7. CRESCERE NELL’ITALIA DI IERI – LABORATORIO DI CALLIGRAFIA (FELNŐNI A RÉGI OLASZORSZÁGBAN- KALLIGRÁFIAI MŰHELYMUNKA) - MUSEO DELL’EDUCAZIONE, PADOVA

- **A foglalkozás célja, tematikája:** a múlt századi tanítás-nevelés történetének megismertetése a múzeum tárgyainak segítségével, majd a foglalkozás második felében kalligráfiai műhelymunka keretében elsajátítani a tintával írás nem is olyan egyszerű művészetét.
- **Létszám, korosztály:** 21 fős csoport 2 tanárral, általános iskola 6. osztály
- **Időtartam:** 90 perc
- **Felépítés:** a foglalkozás első felében néhány játékot és hajdani oktatási segédeszközt ismernek meg „tanórai” keretek között, majd rövid tárlatvezetés után a múlt századi tanteremben kell az írásos feladatot megoldaniuk.
- **Segédanyagok:** tinta, papír, törlőkendők, korabeli „nyakkendők” (fiúknak kék, lányoknak piros), egyenruhák.
- **Alkalmazott módszerek és eszközök:** magyarázat, kérdezz-felelek, drámapedagógiai elemek: kettes sorban, hátratett kézzel kell bevonulni a terembe és ülni a padban. A tanító néni a korabeli öltözetet és szerepet viseli, beszédstílusában is. Értékelés módszere: a szépírásra jegyet kapnak, egyenként ki kell vonulniuk az osztályzatért.

- **Előny:** garantáltan maradandó élményt nyújt, hiszen a mai általános iskolás generáció számára már egy elképzelhetetlen életvitelnek tűnik a számítógép nélküli tanulás.

A színkeverés szemléltetéséhez használt játékok a múlt század elejéről

Magyarázat a kiállításban

Tanuljunk meg tintával írni!

4.2.8. VISITA AUTUMNALE („ŐSZI LÁTOGATÁS”) - ORTO BOTANICO, BOLOGNA

A Fűvészkert, mint élő tárlat talán kissé kilóg a múzeumok sorából, mégis muszáj szót ejteni róla, egyrészt, mert az egyik legnépszerűbb hely, másrészt pedig sokkal több van egy ilyen foglalkozásban, mint elsőre azt hinnénk. A foglalkozást tartó hölgy szavaival élve: el kell ültetni a magot a gyerekekben, hogy szeressék, tiszteljék és óvják a természetet, és hogy nyitott szemmel járjanak a világban.

- **A foglalkozás célja, tematikája:** a Fűvészkert alapításának és a 16-17. századi bolognai tudományos élet ismertetése röviden, valamint egy egész délelőtti sétán keresztül néhány faj (de közvetve Fűvészkert egészének) bemutatása. Legfőképpen arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen szempontok alapján tudunk következtetni az azonos, illetve különböző fajhoz tartozó növényekre? Kiemelt fontosságú ennél a foglalkozásnál a környezetvédelemre való nevelés.

- **Létszám, korosztály:** 20 fős csoport 3 tanárral, általános iskola 3. osztály

- **Időtartam:** 150 perc (közbeiktatott 20-30 perces tízóraiszünettel)

- **Felépítés:** bemutatkozás, a délelőtti menetének közlése (10 perc), még a bejáratnál a Fűvészkert történetének ismertetése kb. 20 percben (mivel nem ez volt az egyetlen helyszín, Bologna történetébe ágyazva, beszélgetős, kérdezz-felelek formában), ezek után kezdetét veszi a séta, mintegy tárlatvezetesként a Fűvészkert különböző részeinek jellegzetességeit ismerhetjük meg (néhány példa: a legérdekesebbek a gyerekek számára a húsevő fajok az üvegházban, a mimózák mozgása, a sziklakerti növények, a tavi élővilág, a fűszer- és gyógynövények, stb.)

Eközben lehullott leveleket, magokat, terméseket gyűjtünk, mely egyértelműen bemutatja a növényvilág sokszínűségét, s az ebből fakadó lehetséges következtetések levonása sem maradhat el.

Vizsgáljuk meg a levelek színét, alakját!

A „túra” végén mindenki elmondja, mi tetszett a legjobban, az összegyűjtött növényi részekből pedig az iskolába visszatérve, majd kollázst készítenek.

- **Segédanyagok:** műanyag zacskók, szatyrok a levelek és termések gyűjtéséhez
- **Alkalmazott módszerek és eszközök:** magyarázat, kérdezz-felelek, drámapedagógia, mese, „felfedezés”- gyűjtés, növények tulajdonságainak önálló vizsgálata, majd elmesélése
- **Előny:** a gyerekek nagyon felszabadultak a friss levegőn, egyfajta mini-kirándulásként is be lehet iktatni, miközben tacit módon igen nagy ismeretanyagot tudnak elsajátítani.
- **Hátrány:** a fegyelem fenntartása kicsit nehezebb, mint zárt térben.

Olykor a fát is körbetáncolják

4.2.9. RICERCA ARCHEOLOGICA IN UNIVERSITÀ: DALLO SCAVO AL MUSEO (RÉGÉSZETI KUTATÁSOK AZ EGYETEMEN: AZ ÁSATÁS A MÚZEUMBAN) -MUSEO DI SCIENZE ARCHEOLOGICHE E D'ARTE, PADOVA

- **A foglalkozás célja, tematikája:** egy mini-ásatáson vehetnek részt a csoportok. A régész munkája és szemléletmódja kerül bemutatásra- elméletben és a gyakorlatban egyaránt.

Ásatási segédeszközök

- **Létszám, korosztály:** 21 fős csoport 2 tanárral, általános iskola 8. osztály
- **Időtartam:** 90 perc
- **Felépítés:** előadás a régészetről (20 perc) ásatás (60 perc) összefoglalás, ismétlés (10 perc).
- **Segédanyagok:** ásatási napló³³, tollak, papírok, ecsetek, ásatási eszközök, miniatűr csont- és kerámiamásolatok
- **Alkalmazott módszerek és eszközök:** frontális oktatás Powerpoint segítségével, magyarázat, kérdezz-felelek, beöltözés: a régész egy önként jelentkezőn mutatja be a megfelelő ruházatot. Ásatás: belehelyezkedés a szerepbe, csoportmunka, összefoglalás, végül a fontos ismeretek rögzítése.
- **Előny:** leköti a gyerekek figyelmét, az egyik legnagyobb élményt nyújtó műhelymunka. Így nyer értelmet a bevezető idézet utolsó mondata: „Csinálom és megértettem.”

³³ ld. 1. számú melléklet

4.2.10. CACCIA AL TESORO- (KINCSVADÁSZAT) MUSEO DI ZOOLOGIA, BOLOGNA

- **A foglalkozás célja, tematikája³⁴:** csoportmunka játékos feladatokkal, ami arra alapoz, hogy a gyerekek már ismerik a zoológiai gyűjteményt és annak felépítését. Pontosabban egy „komoly” versenyről van szó hat négy fős csapat között, a végén helyezettekkel és apró jutalmakkal. Célja, hogy a gyerekek átlássák a kollekció elrendezési elvét, ily módon a tudományos osztályozás rendszerét.

A feladatlapok várják a csapatok érkezését

- **Létszám, korosztály:** 24 fős csoport 3 tanárral, általános iskola 7. osztály
- **Időtartam:** 90-100 perc
- **Felépítés:** bevezetés, a feladatok pontos ismertetése, csoportbontás (15 perc), majd 6 feladat 60 percben, lezárás, ünnepélyes eredményhirdetés (15-20 perc).
- **Segédanyagok:** a csoportokat szimbolizáló állatfigurák, feladatlapok, fotók, tollak, papírok.
- **Alkalmazott módszer:** kiscsoportos feladatmegoldás.
- **Előny:** interaktív, izgalmas, dinamikus, egyúttal fejleszti a szociális érzékenységet, a memorizálási és a rendszerező készségeket, megtanít átlátni, összefoglalni a rendezési elvek megértése révén, valamint elősegíti a tudatosabb időbeosztást.

³⁴ ld. 2. sz. mellékletben. A Zoológiai Múzeum minden foglalkozásának van egy ilyen „személyi igazolványa”.

4.3. A SEGÉDANYAGOK VIZSGÁLATA

Tágabb kontextusban minden olyan lehetőség segédanyagnak számíthat, amely valamilyen módon hozzátesz a foglalkozások sikeres kimeneteléhez és a csoportok elégedettségéhez. Ezért ebben a táblázatban nem csak azok az írott, vagy tárgyi segédletek kerültek feltüntetésre, amelyeket a látogatások alkalmával használtak, vagy a téma mélyebb elmélyülése érdekében készültek, hanem minden olyan körülmény, ami valamilyen módon elősegíti a múzeumpedagógia produktivitását.

	Museo di Palazzo Poggi (Bologna)	Museo Geologico (Bologna)	Museo di Zoologia (Bologna)	Orto Botanico (Bologna)	Museo di Geologia e Paleontologia (Padova)	Museo di Scienze Archeologiche e d'arte (Padova)	Museo di Mineralogia (Padova)	Museo dell'Educazione (Padova)	Museo di Antropologia (Padova)
foglalkoztató terem/elkülönített rész	x	x	x		x	x	x	x	x
műtárgymásolat és egyéb eszközök	x	x	x		x	x		x	
kísérlet, játék, drámapedagógia	x	x	x		x	x	x		x
vetítés (ppt)		x	x		x	x			x
ábra, tabló		x	x		x				
hazavihető kiadvány, ajándék	x		x	x	x	x	x	x	
fűzet tanároknak	x		x	x	x				
feladatlap (közben)		x	x			x		x	
feladatlap (utána)		x	x						
rendezvények, együttműködések	x	x		x		x			
internetes kiegészítő segédanyagok, játékok		x		x					

1. TÁBLÁZAT: PREFERÁLT SEGÉDANYAGOK A VIZSGÁLT MÚZEUMOKBAN

Az, hogy egy múzeumban legyen egy alkalmas tér az osztályok fogadására és a téma bevezetésére, ma már alapvető elvárásnak mondható, attól függetlenül, hogy a legfőbb cél mégiscsak az, hogy minél több időt töltsön a csoport a kiállításban, és minél jobban megismerje azt. Ahogyan már említésre került, a vizsgált múzeumok mindegyike rendelkezik foglalkoztató teremmel vagy a kiállításon belül elkülönített résszel. Ez különösen azért reprezentatív eredmény, mert legtöbbjük esetén a tárlók elhelyezésekor még aligha tudtak erre tekintettel lenni.

A konkrét műhelymunkák és foglalkozások bemutatásánál jól láthatóvá vált, hogy döntő többségüknél a hagyományosan bevált eszközök kerültek kiválasztásra. A legmodernebb technológia a vetítés, melyet kisebb korosztálynál mesefilmek okán használnak. Hatékonyak, ugyanis azonnal felkeltik a gyerekek érdeklődését, észrevétlenül a témára tereli a figyelmüket, egyúttal szórakoztatva, fikció segítségével tanít meg velük egyébként valós információkat. Idősebb korosztálynál pedig már tudományosabb jellegű prezentációk is kipróbálásra kerülhetnek, kihasználva a vizuális tanulás adta lehetőségeket. A tapasztaltak alapján igen eredményes, mert egy csapásra látható át a tananyag gondolatmenete, az egymásból következő információk és szintén észrevétlenül rögzülnek a téma során felmerülő fontos kulcsszavak. Szót kell ejteni még azokról a segédletekről, amelyek a kiállításon belül könnyítik meg a szemléltetést: Bolognában és Padovában is a geológiai-paleontológiai jellegű gyűjteményekben jellemzőek legfőképp a földtörténeti korokat ábrázoló makettek. Ilyen típusú modellek minden olyan tárlatban jól alkalmazhatók, ahol szükség van kisebb-nagyobb időintervallumok áttekintésére és demonstrálására.

A nyomtatott segédanyagok közül azok a füzetek a leglényegesebbek, amik a foglalkozásokhoz használatosak, hiszen kifejezetten egy adott témához és/vagy kiállítási útvonal bejárásához tervezték őket. Az olasz múzeumpedagógusok többsége előszeretettel építi be a csoportmunkába³⁵, mert sok esetben egy keretet, vezérfonalat ad a műhelymunkákhoz, s nem elhanyagolható figyelembe venni a gyerekek visszajelzéseit sem: élvezik, ha ők maguk találják meg a választ a kérdésekre a kiállításban. A magyarországi múzeumpedagógusok véleménye azonban megoszlik a papíralapú segédanyagok célszerűségét illetően³⁶.

A táblázatból kiemelendő még az ajándékok szerepe. Bármilyen apróságot kap a csoport a múzeumban, maradandóvá teszi az ott töltött délelőtti emlékét. Leggyakrabban könyvjelző vagy hazavihető kiadvány a „jutalom”, amiből mindenki részesül.

³⁵ Id. 5. számú melléklet

³⁶ Id. *Megőrzésre érdemes! A szó elszáll, a "post it" megmarad?* V. Országos Múzeumpedagógiai Konferencia 2013. december 2-3., Szentendre. Forrás: <http://www.mokk.skanzen.hu/v-orszagos-muzeumpedagogiai-konferencia.html> Megtekintés: 2013.11.25. Itt érdemes továbbá megemlíteni a MúzeumIskola 9. kötetét a múzeumi kiadványok marketingjéről. Dr. Bereczki Ibolya - Sági Ilona (szerk.): Oktatási célú múzeumi kiadványok - a feladatlaptól az online múzeumi csoportmunkáig. MúzeumIskola 9. Szentendre, Szabadtéri Néprajzi Múzeum - Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, 2010. Forrás: <http://www.mokk.skanzen.hu/muzeumiskola-17.html> Megtekintés: 2013. 11.27.

Emlékezetesebb, különleges meglepetés ugyanakkor a Zoológiai Múzeum egyik múzeumpedagógusa által kitalált „Titkos üzenet”³⁷.

5. NÉHÁNY PÉLDA A MAGYARORSZÁGI HASZNOSÍTÁSRA

Ha a magyarországi múzeumok korszerűségét vesszük szemügyre, általánosságban véve igen kevés a modern, interaktív táblákkal és audiovizuális eszközökkel ellátott tárlat. Természetesen legfőképp a kisebb, vidéki múzeumokra jellemző ez, melyeknél még ugyanúgy a múlt századi kiállítási koncepcióra kell hagyatkoznia a múzeumpedagógusnak. Az Olaszországban tapasztaltak viszont határozottan rámutattak arra, hogy kellő tudatossággal és kreatív ötletekkel kiküszöbölhetők a körülmények okozta nehézségek. Az előző fejezetekben ismertetett foglalkozások mind egytől-egyig minimális anyagi ráfordítással, mégis a maximumot hozták ki a hagyományos kiállítás által meghatározott lehetőségekből. Az alábbiakban a fenti példák továbbgondolása következik.

A padovai Geológiai Múzeumban, mégis antropológiai témában tartott, csak prezentációs módszert használó műhelymunka ötletét nagyszerűen lehetne alkalmazni olyan tárlatok esetén, ahol adottak a technikai feltételek a foglalkoztató teremben. Megfontolandó különösen akkor, ha valamely nehezítő körülmény gátolja a kiállításban tartott múzeumpedagógiai műhelymunkát, például a gyűjtemény épp újrarendezés alatt van, esetleg nincs anyagi forrás a felújításra, de mégis elérhető egy-két kézbevehető lelet a múzeumból. A padovai Mineralógiai Múzeum rendhagyó kémiaóráinak felépítése szintén megfontolandó például a Hermann Ottó Múzeumban, vagy a Magyar Természettudományi Múzeum Ásványtárának *„Titkok a föld alatt – ásványok, kőzetek, drágakövek”* kiállításában. Régészeti jellegű gyűjteményeinkben szép számmal megjelenik már interaktív elemként a „kincskeresés”, amikor valamelyik sarokban magunk is kipróbálhatjuk valódi régészeti eszközökkel, találunk-e valamit a homokban. Ez azonban szakember nélkül zajlik, a látogató a saját leleményességére, türelmére hagyatkozva tehet próbát. Csoportos foglalkozásként alkalmazva azonban sokkal több műhelytitok és érdekes, figyelemfelkeltő információ megosztható a résztvevőkkel, egy csapásra érzi különlegesnek, „beavatottnak” magát a gyerekcsoport, és még csak nem is kell átalakítani hozzá a kiállítást.

³⁷ Id. a 3. számú mellékletet. Mindenki kap egy „papirusztekercset”, amin a keresztrejtvényt megoldva megtudhatja a titkos üzenetét.

Bizonyára hatékonyan lehetne alkalmazni a bolognai Museo Geologico Giovanni Capellini egyik múzeumpedagógusa „szereplését” is: paleontológusnak öltözik, így egyszerre „megszállott tudós” és kedves, ámde szigorú tanár úr, aki körbevezet a múzeumban és nagyon érdekesen magyaráz, ismételtet, gondolkodásra ösztönöz, s nem mellesleg: tele van a zsebe érdekesebbnél érdekesebb leletanyagokkal. Ezen alkalmakkor kimagasló aktivitást lehetett tapasztalni.

A kifejtett foglalkozások és segédanyagok kapcsán az egyik legfőbb konklúzió az, hogy nemcsak hasonló jellegű gyűjteményekre lehet alkalmazni. A bolognai Zoológiai Múzeum csoportversenyes ötlete akár történeti témájú tárlatokban is működőképes lenne. Ezen belátásból került elkészítésre a 2014. márciusában, a hatvani Grassalkovich-kastélyban nyílt Szilágyi Zsigmond Kárpát- medencei Magyar Vadászati Múzeum kiállításaihoz a következő múzeumpedagógiai forgatókönyv. A tervezetbe beiktatásra kerültek a modern kiállítótér adta lehetőségek (interaktív táblák, filmvetítések, társasjátékok) is, ugyanakkor a módszerek többsége a hagyományos mintát követi.³⁸

A bolognai Zoológiai Múzeumnak köszönhető még egy ötlet, amelyet érdemes megemlíteni és minél előbb elindítani a kooperációt. „Salto Triplo”³⁹ („Hármas ugrás”) címen Bolognában 3 múzeumi délelőttön/ egy teljes napon vehetnek részt az iskolás csoportok: egy történet köti össze a geológiai, zoológiai, az antropológiai gyűjtemények bejárásának apropóját. A kapcsolódó vastag foglalkozó füzet részben önálló, részben irányított feladatmegoldáson alapul. A magyar szakirodalomban közkeletű fogalom, a „szórakozva tanulás” ennél a programnál tökéletesen megvalósul. A Vadászati Múzeum példájánál maradva a gyöngyösi Mátra Múzeumba utazhatnának tovább, ha esetleg egy kiránduláson belül kerülne sor a múzeumlátogatásokra. Helyi, városi szinten pedig a Hatvani Lajos Múzeum és a Vadászati Múzeum kapcsolódó helytörténeti kiállításait lehetne bevonni a programba egy frappáns koncepció kidolgozásával.

A Museo Geologico ‘Giovanni Capellini’ munkatársai megálmodtak továbbá egy két napos rendezvényt is, melynek lényege, hogy a gyerekek a múzeumban „szunyókálhassanak a dínóval”⁴⁰, és éjszakai programokon vehessenek részt – a szülők nélkül. Egész kisgyerekkortól ajánlott. Ezt akár az Eszterházy Károly Főiskola Varázstornyaiban is ki lehetne próbálni, bizonyára nagy sikere lenne, akár csillagnézéssel

³⁸ ld .7. számú melléklet

³⁹ Salto Triplo ai musei. <http://www2.unibo.it/musei-universitari/saltotriploaimusei/home.html> Megtekintés: 2013.10. 24.

⁴⁰ „a nanna con dino...” jelentése. A meghívót ld. a 4. számú mellékletben.

és éjszakai tárlatvezetéssel kiegészítve az eseményt. S akár érdemes lenne ötvözni még egy másik, hasonlóan éjszakai és „csillagászati” ötlettel: a padovai Specolában Galilei születésének 450. évfordulójára gyertyás idegenvezetést szerveztek. A Varázstorony Csillagászati Múzeumában is valószínűleg hangulatos lenne a korabeli viszonyok ilyen típusú bemutatása.

Ami pedig Magyarország többi felsőoktatási gyűjteményeit illeti, a kapcsolatfelvétel hamarosan elindul, hiszen esetükben kifejezett múzeumpedagógiai tevékenységről kevés helytől eltekintve nem beszélhetünk. Megfontolandó lenne az ilyen irányú nyitottság hasznosítás, különösen azért, hogy a felnövekvő generáció már minél fiatalabb korban képet kapjon a főiskolákról, egyetemekről.

6. ÖSSZEGZÉS, KITEKINTÉS

A műhelymunkák és foglalkozások elemzésénél egyértelműen kiderült, hogy a körülményekre való tekintettel döntő többségüknél a hagyományosan bevált eszközök kerültek kiválasztásra.⁴¹ Megfelelő kombinációjukkal azonban sikeresnek mondható a múzeumi délelőttök végkimenetele, így hát a finansziális háttér tulajdonképpen másodlagos: egy jól kidolgozott koncepció szinte nulla anyagi ráfordítással is képes elérni a kívánt célt.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni továbbá az iskolák és múzeumok együttműködésének fontosságát, melyet hazánkban még mindig erősíteni kellene. A kiállítás és a megfelelő koncepciókon felül, az iskolákkal, tanárokkal való párbeszéd elengedhetetlen, hogy a foglalkozás beilleszthető lehessen az éves tananyagba.

A régi típusú tárlatokkal kapcsolatosan pedig átgondolásra késztet a korszellemet idéző jelleg tudatos megtartása is. Számos olyan múzeum található Magyarországon is, ahol felesleges a kiállítás teljes megújításán, oda nem illő modernizálásán fáradozni, hiszen számos tér és rendezési elv alkalmas, és ami még fontosabb: érdemes is a „konzerválásra”. A régimódinak tetsző berendezések és installációs elemek megőrzése nem zárja ki a közönségbaráttá alakítást, ha az kellő arányú értelmező-magyarázó szövegeken keresztül, tárlatvezetésekkel, illetve kifejezetten a kiállításra tervezett műhelymunkákkal kiegészítve történik.

Végül, kitágítva a kört: ne feledjük, hogy a múzeum(pedagógia)i tevékenységet nem csak a formális oktatás kereteibe lehet beleilleszteni, hiszen Bolognában és Padovában is számtalan olyan program, rendezvény, kezdeményezés van, melyet több szervezet együttműködése hívott életre. Közönségkapcsolatok nélkül pedig a „nyitott múzeum” manapság egyre többet hangoztatott ideája aligha valósulhatna meg.

⁴¹ A kollekciók körülményeinek sajátos jellegén kívül lehetséges még egy összefüggés is: a legtöbb „múzeumpedagógus”, aki ezen gyűjteményekben foglalkozást tart, eredetileg és több évig általános és/vagy középiskolai tanárként dolgozott. Így talán ez is közrejátszhatott, ellenben ennek a ténynek mégsem szabad akkora jelentőséget tulajdonítani. A magyarországi helyzettel összehasonlítva viszont érdekesség, hogy náluk- legalábbis a vizsgált intézményekben- nincs az a fajta továbbképzés, vagy átképzés, mint nálunk. Természetesen kooperálnak a muzeológusokkal, illetve szűkebb és tágabb körökben rendeznek találkozót, konferenciákat. Kifejezett múzeumpedagógiai képzésről azonban esetükben nem beszélhetünk, persze feltételezhető, hogy nagyobb múzeumok esetében már nem igaz, ahogyan a szinte kizárólagosan múlt századi múzeumpedagógiai módszerek használata sem.

7. IRODALOMJEGYZÉK

- Educazione, scuole e musei : un progetto collaborativo di innovazione didattica / a cura di Pierpaolo Limone. Roma, Carocci, 2012.
- Didattica dei musei : la valutazione del progetto educativo / a cura di Maria Angela Donna, Silvia Mascheroni, Vincenzo Simone. Milano : F. Angeli, 2004.
- ÉBLI Gábor: Az antropologizált múzeum. Typotex, 2005.
- La didattica museale / a cura di Livio Zerbini. Roma, Aracne, 2006.
- MAURO, Chiara: Incrocio di sguardi. Uno strumento per osservare le pratiche educative nei musei scientifici In: MUSEOLOGIA SCIENTIFICA nuova serie, 7(1-2), p.71-78, 2013.
- Un patrimonio di esperienze sulla didattica del patrimonio / a cura di Beatrice Borghi. Bologna, Patron, 2008.

- A Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület Alapszabálya 1. sz. melléklete, MÚZEUMI SZAKMAI ETIKAI KÓDEX.
<http://www.pulszky.hu/files/etikaikodex.pdf> (Megtekintés: 2013.09.30.)
- CAM. Centro di Ateneo per i Musei: <http://www.musei.unipd.it/> (Megtekintés: 2014.02.01.)
- Collezioni: <http://www.museopalazzopoggi.unibo.it/.html> (Megtekintés: 2013.08.27.)
- CSESZNÁK Éva: Múzeumpedagógiai ismeretek Oktatási anyag. I. TÁJHÁZI AKADÉMIA, 2009. http://skanzen.hu/files/19_csesznak_eva_-_muzeumpedagogiai_ismeretek_1.pdf (Megtekintés: 2013.10.22.)
- Dr. Bereczki Ibolya - Ságghi Ilona (szerk.): Iskolabarát múzeumi környezet. MúzeumIskola5. Szentendre, Szabadtéri Néprajzi Múzeum - Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, 2009. Forrás: <http://www.mokk.skanzen.hu/oktatasi-segedanyagok1.html> Megtekintés: 2013. 08.02
- Dr. Bereczki Ibolya - Ságghi Ilona (szerk.): Oktatási célú múzeumi kiadványok - a feladatlaptól az online múzeumi csoportmunkáig. MúzeumIskola 9. Szentendre,

Szabadtéri Néprajzi Múzeum - Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, 2010. Forrás: <http://www.mokk.skanzen.hu/muzeumiskola-17.html> Megtekintés: 2013. 11.27.

- Chi siamo. Coop. Soc. Nuovo Spazi: <http://www.nuovispazi.org/chi-siamo/> (Megtekintés: 2014.01.24.)

- I musei dell' Università di Bologna. Museo di Zoologia. <http://www2.unibo.it/annuari/annu9799/Indice/parte3/P3s2a.htm> Megtekintés: 2014. 02.23.

- *Megőrzésre érdemes! A szó elszáll, a "post it" megmarad?* V. Országos Múzeumpedagógiai Konferencia programja 2013. december 2-3., Szentendre. <http://www.mokk.skanzen.hu/v-orszagos-muzeumpedagogiai-konferencia.html> (Megtekintés: 2013.11.25.)

- Museo dell'Educazione. <http://www.fisppa.unipd.it/servizi/museo-educazione> Megtekintés: 2014. 02. 28.

- Museo di Geologia e Paleontologia. <http://www.sma.unibo.it/geologiapaleontologia/descrizione.html> Megtekintés: (2014. 03.04.)

- Múzeumi órák. Széchenyi Zsigmond Kárpát-medencei Vadászati Múzeum. <http://hatvan.nhmus.hu/hu/muzeumiorak> Megtekintés: (2014.04.12.)

- MúzeumIskola 1. kötet: Szórakoztatva tanulni, tanulva szórakozni! Projekt módszer a múzeumpedagógiában. Oktatási segédanyag. Múzeumi és Oktatási Képzési Központ, Szentendre, 2009. <http://www.mokk.skanzen.hu/oktatasi-segedanyagok1.html> (Megtekintés: 2014. 02.13.)

- Palazzo Liviano e Sala Dei Giganti. <http://www.unipd.it/universita/patrimonio-artistico-e-culturale/palazzo-liviano-e-sala-dei-giganti> (Megtekintés: 2014.03.21.)

- Regolamento del Sistema Museale di Ateneo: <http://www2.unibo.it/musei-universitari/statuto.htm> (Megtekintés: 2013.08.24.)

- Salto triplo ai musei, oktatási segédanyag: <http://www2.unibo.it/musei-universitari/saltotriploaimusei/home.html> (Megtekintés: 2014.01.30.)

- Sistema Museale d'Ateneo. <http://sma.unibo.it/descrizione.html> (Megtekintés: 2013.08.23.)

- Sistema Museale d' Ateneo, Museo Geologico 'Giovanni Capellini' <http://www.musei.unipd.it/geologia/sede.html> (Megtekintés: 2014.01.27.)

- Statuto del Centro di Ateneo per i Musei dell'Università: http://www.musei.unipd.it/StatutoCAM_15maggio2013.pdf (Megtekintés: 2014.02.04.)

- VASÁROS Zsolt: Kiállító-tér. Múzeumi tárlatok kézikönyve. Múzeumi iránytű 7. kötet, Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és Képzési Központ, Szentendre, 2010. <http://www.mokk.skanzen.hu/muzeumi-iranytu-18.html> (Megtekintés: 2013. 08.24.)

KÉPEK FORRÁSAI

- <http://www.museopalazzopoggi.unibo.it/.html> (Letöltés: 2013. 08.27.)
- http://www.museopalazzopoggi.unibo.it/25/dettaglio_collezione/laluceelottica.html (Letöltés: 2014. 06.04.)
- http://www.tripadvisor.it/LocationPhotoDirectLink-g187801-d562576-i74567103-Museo_di_Palazzo_Poggi-Bologna_Province_of_Bologna_Emilια_Romagna.html (Letöltés: 2014. 06.04.)
- http://www.museopalazzopoggi.unibo.it/7/dettaglio_dipinto_murale/saladidavide.html (Letöltés: 2014. 06.04.)
- Museo di Geologia e Paleontologia
<http://www.musei.unipd.it/geologia/sede.html> (Letöltés: 2014.01.27.)
- Palazzo Liviano e Sala dei Giganti. <http://www.unipd.it/universita/patrimonio-artistico-e-culturale/palazzo-liviano-e-sala-dei-giganti> (Letöltés: 2014.04.30.)

MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

1. sz. melléklet: Ásatási napló (Museo di Scienze Archeologiche e d'Arte, Padova)
2. sz. melléklet: "Caccia al tesoro"- műhelymunka előzetes tudnivalói az érdeklődőknek (Museo di Zoologia, Bologna)
3. sz. melléklet: "Titkos üzenet" (Museo di Zoologia, Bologna)
4. sz. melléklet: "Szunyókálás a dínóval" - múzeumi éjszaka prospektus (Museo Geologico Giovanni Capellini, Bologna)
5. sz. melléklet: Írásos segédanyagok (Museo di Zoologia, Bologna)
6. sz. melléklet: A múzeumpedagógiai foglalkozás írásos dokumentációjának vázlata (Museo di Zoologia, Bologna)
7. számú melléklet: Múzeumpedagógiai forgatókönyv-tervezet a Széchenyi Zsigmond Vadászati Múzeum számára